

نظام نامه اخلاق حرفه‌ای کتابداران و اطلاع رسان پزشکی ایران^۱

(پیش نویس)

دکتر حسن اشرفی ریزی

استاد، گروه کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، مرکز تحقیقات فن آوری اطلاعات در امور سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

مقدمه

انسان ذاتاً موجودی منفعت طلب است و مستعد آنکه برای کسب منفعت خود، حقوق جمع را زیر پا بگذارد؛ مگر آنکه سدی پیش روی خود ببیند که او را از بی اخلاقی بر حذر دارد، این سد می‌تواند وضع قوانین دقیق و محکم و اعمال جریمه‌های سنگین باشد. اما تجربه سازمان‌های معتبر و بزرگ جهان نشان می‌دهد که صرف قانون نمی‌توان از این نوع معضلات رها شد، بلکه چیزی فراتر از قانون که همان اخلاق است به عنوان اهرمی درونی که انسان را از منفعت طلبی مخرب باز می‌دارد، نیاز است (قراملکی، ۱۳۸۸، ۱۵): قانون+ نهادینه شدن اخلاق. رشته کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی به دلیل اینکه ماهیتاً با مراجعان در حوزه‌های مختلف سلامت سروکار دارد. در ادامه پیش نویس این نظام نامه در شش اصل که حاصل مرور متون، دانش و تجربه نویسنده و ارائه نظرات سازنده برخی اساتید گرانقدر است تقدیم می‌گردد. امید است این نظام نامه پیشنهادی پس از اصلاح نهایی توسط انجمن کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی ایران تصویب گردد.

اصول	گزینه/گزاره
حفظ منافع حرفه‌ای	از منافع حرفه‌ای و شغلی ام با همه وجود دفاع می‌نمایم
	برای شناخت هرچه بیشتر ماهیت و فلسفه وجودی حرفه و معرفی آن به دیگران از جمله متخصصان مراقبت سلامت، بیماران و غیره تلاش جدی می‌کنم
	سطح اطلاعات تخصصی و عمومی خود را مداوم با هدف حفظ منافع حرفه‌ای ارتقا می‌دهم
	منافع حرفه‌ای و جمعی را بر منافع فردی ترجیح می‌دهم
	از هر فرصتی (جلسه، همایش، تدریس، برای ارتقاء منزلت حرفه‌ای به شیوه صحیح و منطقی استفاده می‌کنم
	خلاقیات و نوآوری را در مراحل مختلف شغلی و حرفه‌ای به کار می‌گیرم
سودمندی و اثربخشی	در محیط کار، وقت کافی جهت رفع نیازهای اطلاعاتی کاربران سلامت اختصاص می‌دهم
	زمینه تسهیل دسترسی عادلانه همگان به اطلاعات سلامت را فراهم می‌نمایم
	همه تلاش‌ها را برای کسب رضایت نسبی کاربران/مراجعان صرف می‌نمایم
	منابع اطلاعاتی مفید و اثر گذار را به دیگران معرفی می‌نمایم
	آموزش نظام‌مند کاربران و افزایش سواد اطلاعاتی آنها را جزو برنامه‌های اصلی قرار می‌دهم
	منابع و محتوای متناسب با نیاز کاربران را برای کتابخانه و... فراهم می‌نمایم
	در شرایط حساس و بحرانی (سیل، زلزله، و غیره) همه تلاش‌ها را برای بهبود شرایط عرصه فعالیت و برگشت به شرایط قبلی به کار می‌گیرم
	خدمات و فعالیت‌های کتابخانه‌ای ارزشمند را منوط به اثربخشی آنها می‌دانم
	مبنای انجام فعالیت‌های تحقیقاتی ام را بر اساس میزان اثربخشی آنها تنظیم می‌کنم
	اصل تهیه و انتشار محتوا به زبان ساده را سرلوحه فعالیت‌های انتخاب، انتشار و اشاعه قرار می‌دهم

^۱ در تدوین این نظام نامه از نظرات سازنده همکاران گرانقدر سرکار خانم دکتر لیلا نعمتی و جناب آقای دکتر محمد هیوا عبدخدا بسیار بهره گرفته شد. در عین حال، جناب آقای دکتر علی حسین قاسمی و جناب آقای دکتر محمد هیوا عبدخدا نیز منابع ارزشمند در اختیار اینجانب قرار دادند که ضمن اشاره به منابع مربوطه در فهرست منابع، از زحمات آنها کمال تشکر ویژه دارم.

اصول	گزینه/گزاره
	در مجموعه سازی به کیفیت اطلاعات و منابع اطلاعاتی اهمیت می‌دهم
	زمینه همگانی سازی دانش سلامت و نیز افزایش سواد سلامت عموم مردم را فراهم می‌نمایم
	در جهت کاهش درد و رنج بیماران از هر کوششی در حوزه تخصصی دریغ نمی‌نمایم
	برای حق دانستن و آگاهی عموم مردم به ویژه بیماران تلاش جدی می‌کنم
	از معیارها و استانداردهای حرفه‌ای حمایت می‌کنم
	بدون تعصب در راستای تامین نیازهای اطلاعات سلامت کاربران تلاش می‌کنم
	مسئولیت توسعه و تداوم تعالی حرفه‌ای را شخصاً بر عهده می‌گیرم
	در هر جایگاه و پستی که هستم دانش و تجربیات خود را به دیگران انتقال می‌دهم
	علاوه بر انجام وظایف تخصصی، در راستای مسئولیت اجتماعی تلاش لازم را خواهم داشت
	با سایر همتایان و همکاران در راستای ارتقاء حرفه همکاری و مشارکت جدی می‌کنم
تعامل سازنده	زحمات پیشکسوتان کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی را ارج می‌نهم
	در تعامل با کاربران و ذینفعان اصول اخلاق حرفه‌ای را رعایت می‌کنم
	از رشد و ارتقاء شغلی همکاران و همتایان خوشحال می‌شوم
	برای ارتقاء شرایط شغلی و حرفه‌ای زمینه تعامل با سایر رشته‌ها و دست اندرکاران را فراهم می‌نمایم
	نقد و نقد پذیری برایم ارزشمند بوده و در ترویج آن کوشا هستم
	در گفتار و رفتار به صورت حرفه‌ای عمل می‌نمایم که اعتماد بین من و همکاران و یا مراجعان خدشه دار نشود
	در ترویج فرهنگ قدرشناسی از خدمت‌گذاران نظام سلامت از جمله پیشکسوتان، اساتید و پژوهشگران برجسته و خیرین تلاش ویژه دارم
	در نوشتار و گفتار حقوق دیگران (مادی و معنوی) را رعایت می‌نمایم
	به ارزش‌ها و اعتقادات فردی همکاران و نیز کاربران احترام می‌گذارم
	در برابر واکنش‌های احساسی احتمالی کاربران عکس‌العمل مناسب نشان می‌دهم
	به جنبه‌های فرهنگی در مسائل مرتبط با اطلاعات و ارتباطات سلامت حساس هستم
	نسبت به بی‌عدالتی‌ها همکاران و مراجعان حساس هستم
	بازخورد همتایان و کاربران را در خصوص فعالیت‌ها و خدمات اطلاعات سلامت ارائه شده جدی می‌گیرم
	در تهیه منابع اطلاعاتی تنوع قومی، جنسیتی، سطح تحصیلات و غیره را در نظر می‌گیرم
	در ارائه خدمات به گروه‌های مختلف سلامت (اساتید، دانشجویان، بیماران و غیره) عدالت و انصاف را رعایت می‌نمایم
	برنامه‌های ویژه برای کمک به معلولان پیش‌بینی و اجرا می‌کنم
	در تنش‌های حرفه‌ای اصل احقاق حقوق مظلوم و در نظر گرفتن مصالح عمومی را رعایت می‌کنم
	بدون تعصب در راستای تامین نیازهای اطلاعات سلامت کاربران تلاش می‌کنم
صلاحیت حرفه‌ای	از گفتن نمی‌دانم شرمسار نیستم و برای آگاهی در آن زمینه کوشش می‌کنم
	در ایجاد و گسترش فعالیت‌ها و خدمات جدید و خلاقانه از هر کوششی دریغ نمی‌کنم
	در هنگام فقدان منابع درخواست شده، کاربران را به سایر همکاران ارجاع می‌دهم
	در برنامه‌های آموزش مداوم و فرصت‌های توسعه حرفه‌ای سایر متخصصان سلامت شرکت می‌کنم
	در حیطه‌هایی که صلاحیت لازم را ندارم فعالیت انجام نمی‌دهم
	در امور آموزشی، پژوهشی و مدیریتی بر مبنای شواهد و تجربه رفتار می‌کنم
	مطابق با شرایط روز دانش و تجربیات خود را تخصصی افزایش می‌دهم
	از سو نگر و سوء استفاده در امور محوله مانند آموزشی، پژوهشی، مدیریتی و غیره پرهیز می‌کنم
	در تدوین و اجرای برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و غیره از مطالب مرتبط روزآمد و موثق استفاده می‌کنم

اصول	گزینه/گزاره
اخلاق اطلاعاتی	با مطالعه و یادگیری مداوم زمینه رشد فکری خود و همکاران و کاربران را فراهم می‌نمایم
	به رازداری و محرمانه بودن اطلاعات کاربران کتابخانه توجه ویژه دارم
	اصل صداقت را در گفتار و نیز انتشار و اشاعه اطلاعات رعایت می‌کنم
	در فرایند و انتشار نتایج پژوهش، اطلاعات مربوط به مصاحبه شوندگان یا مشارکت کنندگان را محافظت دقیق می‌نمایم
	در تدریس و آموزش به گروه‌ها و افراد مختلف خست علمی نخواهم داشت
	کژی‌ها و ناراستی‌های مرتبط با فرایند تولید تا انتشار علم را به شیوه‌ای درست گوشزد می‌نمایم
	همگان را نسبت به «شعار اطلاعات سلامت برای همه» حساس می‌نمایم

منابع

۱. اشرفی ریزی، حسن (خرداد ۱۴۰۱). اخلاق حرفه‌ای در تدریس (ویژه دانشجویان دکتری تخصصی). کارگاه آموزشی تحت حمایت EDO دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.
۲. عبدخدا، محمد هیوا (۱۴۰۱). اخلاق حرفه‌ای کتابداری و اطلاع‌رسانی. کارگاه آموزشی. دانشگاه علوم پزشکی تبریز.
۳. قاسمی، علی حسن (۱۴۰۱). اصول اخلاق حرفه‌ای در کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی. به سفارش گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز.
۴. فرامرز قراملکی، احد؛ درخشانی، لعبت؛ رضایی شریف آبادی سعید. اخلاق حرفه‌ای در کتابداری و اطلاع‌رسانی. تهران: سمت، ۱۳۹۰.
۵. کاظم پور، زهرا؛ اشرفی ریزی، حسن، طاهری، بهجت. (۱۳۹۰). میزان توجه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و دانشگاه اصفهان به اخلاق حرفه‌ای براساس اصول اخلاقی کتابداران دانشگاهی ایران. مدیریت اطلاعات سلامت. ۸(۶): ۷۹۵-۸۰۶.
۶. نعمتی انارکی، لیلا (۱۳۹۹). اخلاق حرفه‌ای کتابداران پزشکی. در: دانشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی. سرپرست و ویراستار حسن اشرفی ریزی. تهران: نشر چاپار.

7. Ashrafi-rizi H, Kazempour Z, Sheikhshoei F, Ghazavi Z. Designing a model of professional ethics excellence for clinical librarians. Journal of the Medical Library Association: JMLA. 2020 Oct 1;108(4):574.